

WPROWADZENIE

Gwałtowny postęp cywilizacyjny, związany z szeroko rozumianą globalizacją, jaki nastąpił w ciągu XX i pierwszych latach XXI wieku, nie uchronił ludzkości przed problemami, z którymi zmagają się dotychczas. Inwazyjna działalność człowieka w stosunku do naturalnego porządku rzeczy doprowadziła do powstania nowych problematycznych sytuacji, których rozwiązanie, o ile w ogóle jest możliwe, wymaga złożonych, zaplanowanych na dziesiątki lat działań. Każdego roku przybywa nowych wyzwań, a już istniejące problemy pogłębiają się, nabierając globalnego charakteru, czyli ponadpaństwowego, ponadregionalnego, odznaczając się olbrzymią wagą i wiążąc z kwestią przetrwania ludzkości. W szeregu krajów podejmuje się lokalne próby rozwiązywania problemów współczesnego świata, ale bez szerokiego na nie spojrzenia, bez współpracy, nie ma możliwości przeciwdziałania ich niszczycielskim skutkom. Jedynym sposobem rozwiązywania globalnych problemów jest współdziałanie wszystkich krajów, całej społeczności międzynarodowej. Problemy te powiązane są najczęściej z procesami demograficznymi, zdrowotnymi, politycznymi czy społecznymi. W tym kontekście wymienia się problemy związane z procesami starzenia się społeczeństw, które dotyczą już nie tylko krajów najbardziej rozwiniętych, ale także szeregu krajów rozwijających się, a w tym gronie Polski. Innym problemem jest zanieczyszczenie środowiska naturalnego, obserwowane w praktycznie każdym regionie świata i związany z nim proces efektu cieplarnianego.

Powołana z inicjatywy Światowego Forum Ekonomicznego* organizacja The Globale Shapers przeprowadziła badanie wśród millenialsów z całego świata, prosząc ich, by określili, jakie są według nich największe zagrożenia, z którymi muszą obecnie zmagać się całe społeczności. Wśród najpoważniejszych obaw pojawiły się następujące problemy globalne: zmiany klimatu, bieda oraz konflikty zbrojne i religijne między narodami. Inne równie często sygnalizowane to: korupcja i brak transparentności rządów; brak bezpieczeństwa i dobrobytu; brak edukacji; niestabilność polityczna; brak wody i pożywienia oraz bezrobocie i problemy ekonomiczne.

* <https://businessinsider.com.pl/rozwoj-osobisty/millenialsi-czego-sie-obawiaja-ankieta-global-shapers/8p6zb3p>, dostęp z dn. 30.12.2019.

Problemy te obejmują cały szereg zjawisk i form funkcjonowania jednostki, grupy czy całych społeczeństw. Ich przyczyny tkwią w gwałtownym rozwoju gospodarczym, wzroście współzależności międzynarodowej, rozwoju cywilizacyjnym, wzroście liczby i procesach starzenia się ludności.

Naukowcy zajmujący się procesami globalizacji wskazują najczęściej na następujące problemy globalne związane z: demografią, ekonomią, żywieniem, ekologią, polityką surowcową i energetyczną. Są to problemy współwystępujące w skali mikro (krajowej) i skali makro (regionalnej, ogólnoświatowej).

W każdym kraju przyjęto, właściwe dla niego, rozwiązania problemów społecznych oraz powołano szereg instytucji diagnozujących pojawiające się w skali kraju problemy, określające kierunki wsparcia i pomocy, koordynujących i realizujących działania związane ze wsparciem i pomocą społeczną. Te lokalne, krajowe rozwiązania często pozostają ze sobą w wzajemnej sprzeczności, uniemożliwiając współpracę międzynarodową w tym zakresie. A przecież międzynarodowa wymiana doświadczeń i informacji o przyjętych regulacjach prawnych i działaniach to jeden z podstawowych sposobów rozwiązywania globalnych problemów.

Nasze czasopismo wpisuje się w ten nurt, publikując opracowania naukowe dotyczące problemów współczesnego świata i przyjętych w poszczególnych krajach sposobów ich rozwiązywania.

Oddajemy zatem do rąk Czytelników czwarty już numer czasopisma „Homo et Societas. Wokół Pracy Socjalnej”. Jest to Rocznik naukowy Instytutu Pracy Socjalnej Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, który ma poruszać tematykę szeroko rozumianych problemów i kwestii społecznych. Ujmowane w nim zagadnienia oscylują wokół problematyki człowieka i społeczeństwa oraz różnorodnych aspektów związanych z ich funkcjonowaniem w perspektywie krajowej i międzynarodowej.

Tematyka niniejszego opracowania ma charakter wieloaspektowy i wielopłaszczyznowy, co wynika z znacznego zróżnicowania poruszanych zagadnień naukowych i przyjętych metodologii dociekań badawczych.

W bieżącym numerze koncentrujemy się na treściach dotyczących rozwiązań problemów społecznych w odniesieniu do pomocy społecznej, problemów jednostki, problemów pojawiających się w rodzinie, zagrożeń odnoszących się do różnych środowisk i grup społecznych. Oscylują one wokół zagadnień związanych z historią i specyfiką pracy socjalnej, rozwiązaniami socjalnymi stosowanymi w systemie pomocy społecznej, czy wreszcie z kształceniem właściwych postaw prospołecznych.

Na czwarty numer czasopisma „Homo et Societas” składa się 8 artykułów obejmujących w dużym stopniu zróżnicowaną tematykę pomocy społecznej i pracy socjalnej.

Bardzo interesujący tekst Mathilde Hackmann *Social work in Germany* otwiera i zarazem wypełnia pierwszą część czasopisma – Z teorii pracy socjalnej. Autorka

opisuje w nim niemiecką specyfikę pracy socjalnej. Przedstawia jej historię, założenia i zasady odnoszące się do systemu opieki społecznej. Przybliża warunki pracy pracowników socjalnych i problemy, z jakimi w jej trakcie się spotykają. Zapoznaje ze specyfiką kształcenia pracowników socjalnych na poziomie uniwersyteckim w Niemczech.

Na drugą część czasopisma – Z praktyki pracy socjalnej – składają się trzy artykuły. Pierwszy z nich autorstwa Izabeli Glac *Sytuacja, przeżycia oraz potrzeby zdrowego rodzeństwa w rodzinach z dzieckiem przewlekle chorym* podejmuje dość rzadko poruszany w literaturze temat, jakim jest sytuacja życiowa, przeżycia oraz potrzeby dzieci, których rodzeństwo cierpi na chorobę przewlekłą. Przybliża w nim definicje choroby długotrwałej, odnosząc ją terminologii pojawiającej się na gruncie różnych nauk. Autorka porusza tematykę przeżyć doświadczanych przez rodzinę, w której pojawia się choroba przewlekła u dziecka. Zwraca uwagę na potrzeby rodzeństwa dzieci cierpiących na długotrwałe schorzenia somatyczne. W konkluzji podkreśla rolę rodziców w kształtowaniu prawidłowych wzorów radzenia sobie w sytuacjach trudnych, kształtowania samooceny oraz zaspokajania potrzeb swoich dzieci, zarówno tych chorych, jak i ich rodzeństwa.

Barbara Banach w tekście *Turystyka i rekreacja – forma aktywności fizycznej osób starszych* zapoznaje z wartościami aktywności fizycznej, jakimi są szczególnie popularne wśród seniorów turystyka i rekreacja.

Kolejny tekst Adama Szwedzika *Skutki sieroctwa dziecka w wymiarze społecznym, moralnym i osobowościowym w wyniku emigracji rodziców* przybliża specyfikę eurosieroctwa. Autor zwraca w nim uwagę na główne uwarunkowania tego zjawiska. Wskazuje na skutki, jakie dotyczą osamotnione dzieci, wiążąc je z takimi negatywnymi przejawami życia społecznego, jak uzależnienia czy dewiacje seksualne.

W trzeciej części – Poszukiwania badawcze wokół pracy socjalnej – zamieszczamy cztery teksty. Alicja Kiczor przybliża w swoim opracowaniu zagadnienia związane z przemocą w rodzinie i w szkole. Zwraca uwagę, że przemoc jest zjawiskiem powszechnym, występującym w domach rodzinnych i szkołach. Pojawia się w wielu formach i rodzajach, jest powiązana i wynika z różnych zachowań agresywnych. Przedstawia regulacje zawarte w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, dotyczące szczególnej formy ochrony i pomocy ofiarom, jaką jest procedura „Niebieskiej Karty”. Zaznacza, że konieczne są działania pedagogów i nauczycieli związane z zjawiskiem przemocy w szkole. Podkreśla, że mogą one opierać się na dobrze rozumianych, zaplanowanych i realizowanych programach profilaktycznych.

Kolejny tekst autorstwa Ilony Resztak ma na celu omówienie różnorodnych aspektów związanych z realizacją świadczenia 500+, zawartego w ustawie z dnia 11 lutego 2016 r. o świadczeniu pomocy państwa w wychowaniu dzieci. Autorka poddaje wnikliwej analizie przepisy ustawy określające warunki nabywania prawa

do świadczenia wychowawczego oraz zasady przyznawania i wypłacania tego świadczenia. Zwraca uwagę na pozytywny i negatywny charakter skutków stosowania tego świadczenia w praktyce.

Miroslav Gejdoš w tekście *História školstva na Slovensku so zreteľom na sociálnu prácu* koncentruje się na historii słowackiej pedagogiki od najdawniejszych czasów, tj. nauczania realizowanego w systemie szkolnym opartym na założeniach „Ratio educationis”. Przybliża specyfikę nauczania w szkołach ludowych i łańskich, na różnych poziomach nauczania, włączając w to poziom ponadpodstawowy i akademicki.

Ostatni tekst tej części to artykuł Z.B. Kabylekovej poruszający bardzo interesującą tematykę *Specyfiki pedagogicznego zarządzania systemem formowania tolerancji etnicznej wśród uczniów*, w którym autorka wskazuje na zjawisko przenikania się kultur etnicznych, co warunkuje ważne zadania dla edukacji szkolnej w zakresie kształtowania tolerancji i umiejętności komunikacji międzykulturowej czy międzyetnicznej. Przedstawia wyniki badań dotyczące poziomu kontroli nad kształtowaniem tolerancji etnicznej uczniów. W wynikach badań podkreśla brak przygotowania nauczycieli w tym zakresie i konieczność systematycznej pracy nad poprawą jakości edukacji poprzez zastosowanie odpowiednich technologii edukacyjnych dla nauczycieli.

W dziale sprawozdania i recenzje zamieszczamy dwa sprawozdania z konferencji naukowych, których tematyka współgra z problematyką naszego czasopisma oraz jedną recenzję.

Zapraszamy do zapoznania się z tekstami zamieszczonymi w naszym czasopiśmie. Mamy nadzieję, że lektura zachęci Państwa nie tylko do sięgania po kolejne numery, ale skłoni także do publikacji na łamach naszego czasopisma.